

דף הנחיה שבוע 1

מסכת גיטין, ב"ה לאוז ב' ד' ב"ה לאוז ב' ד' ב"ה לאוז ב' ד'

בשבועות שנתרו עד סוף הסמסטר נעסוק באגדות שמובאות בתלמוד סביב נושא חורבן בית המקדש. האגדות מרכזות במסכת גיטין. יש צילומים בקלסר]. השבוע נתחיל את האגדות, כל אחד מוזמן להתקדם בקצב המתאים לו.

- אפשרות שונה ללימוד היא הלכות תענית לרמב"ם.

סיקורי האויב

"אשרי אדם מפחד תמיד, ומקשה לבו יפול ברעה", מה הקשר בין הפתיחה של הסוגיה ובין הסיפורים השונים אשר מופיעים בסוגיה. עיינו בפירושו רש"י ומהרש"א. מה ההבדלים בין הפירושים של רש"י ומהרש"א. בקריאת הסוגיה, נסו לחשוב מה הקשר בין שלשת הסיפורים השונים. אשר מופיעים בראש הסוגיה. מהו הקו המקשר בין הסיפורים אשר מופיעים בדף אשר אותו אנחנו לומדים השבוע.

ספרים כללים

- המהר"ל מפראג כתב פירושים על אגדות החורבן גם בספרו 'נצח ישראל' וגם ב'חידושי אגדות'. שני הספרים בארון.
- אפשר להיעזר בספרה של ענת-ישראל-טורן 'אגדות החורבן'.
- ישנו חלק מעבודתו של יאיר פורסטנברג על הסוגיה שלנו.

על מה חרבה ירושלים

טעמים רבים הובאו במקורות לחורבן ירושלים. ראו לדוגמה את הדברים במדרש איכה רבה פרשה א:

ראה ה' כי צר לי מעי חמרמרו, ר' חמא ב"ר חנינא ור' שמעון, ר' חמא אמר עשאן כחמורות, ור' שמעון אמר עשאן גושין גושין. א"ר יודן לא חרבה ירושלים אלא על ביטול תורה, שנאמר זנח ישראל טוב (הושע ח ג), ואין טוב אלא תורה, שנאמר כי לקח טוב וגו' (משלי ד ב). א"ר יצחק לא חרבה ירושלים אלא שהשוו בה גדול וקטן, שנאמר והיה כעם ככהן (ישעיה כד ב), וכתוב בתריה הבוק תבוק הארץ (ישעיהו כ"ד ג). אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים עד שבטלו בה תינוקות של בית רבן, שנאמר שפוך על עולל בחוץ (ירמיה ו יא) מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ. אמר עולא לא חרבה ירושלים עד שלא נתביישו זה מזה, שנאמר לכן יפלו בנופלים בעת פקודתם יכשלו (ירמיהו יב). אמר רב עמרם לא חרבה ירושלים אלא עד שלא הוכיחו זה את זה, שנאמר היו שריה כאילים (איכה א ו), מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה, אף ישראל שבאותו הדור כיבשו פניהם בקרקע, ולא הוכיחו זה את זה. מחוץ שכלה חרב. כההיא דאמר משה מחוץ תשכל חרב וגו' (דברים לב כה).

- מה ניתן ללמוד מריבוי הדעות בנוגע לסיבות לחורבן?

א. סיקורי קמא ובי קמא

השוו בין הסיפור כפי שמופיע שלנו ובין הסיפור כפי שמופיע באיכה רבה ד' ג'.

מקור	תרגום
מעשה באדם אחד מגדולי ירושלים שעשה סעודה [אמר] לטלייה: זיל אייתי לי בר כמצא רחמי. אזל ואייתי ליה בר כמצורא סנא יה.	מעשה באדם אחד מגדולי ירושלים שעשה סעודה. אמר לנערו: לא הבא לי את בר כמצא אוהבי. הלך והביא לו את בר כמצורא שונאו.
על ואשכח דיתיב בין א[ריסטייה]. אמ' ליה: קום פוק לך מן הכא. אמ' ליה – [לא תפקין] בבוסרן.	בא ומצאו שיושב בין האורחים. אמר לו: קום צא מכאן. אמר לו: אל תוציאני בבושה.

<p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>אמר לו: אני אתן דמי הסעודה ולא תוציאני בבושה.</p> <p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן. אמר לו: אני אתן דמי כל הסעודה הזו ולא תוציאני בבושה.</p> <p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>אמר לו: אני אתן כפליים ולא תוציאני בבושה. אר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>והיה שם ר' זכריה בר אבקליס שהיה ספיק בידו למחות ולא מיחה.</p> <p>מן דנפיק אמ': מה אנן נפק בבוסרין ושביק להון יתבין שליות? נחת ליה [לגב] מלכה, דכל קורבניא דהוון מקרבין מן כורש מלכא הוון. הדה היא, "די להון] מהקריבין ניחוחין לא"ל"ה" שמיא ומצלן לחיי מלכא ובנוהי."</p> <p>אזל ואמ' [ליה: אילין קורבניא] דאת משלח להון אינון אכלין להון. נזף בית אמ' ליה: מילא בישא אמ[רת דאת] בעי למימר שם ביש עליהן. אמ' ליה: שלח עימי קורבניא ושלח [עמי ברנש מהי]מן ואת קיים על קושטא שלח עימיה ברנש מהימן ושלח עימי[ה קורבניא] קם ההוא בלילה ויהב בהון מומין דלא מינכרין.</p> <p>כיון רחמא יתהון [כהנא, לא קריבין. אמ' ליה: לית] אנה מקריב להון, מחר אנה מקריב להון אתא יומא ולא קר[ב]ין, אתא יו[מא] ולא קריבין. מיד שלח ואמ' למלכא: ההיא מילתא ד[אמר] לך ההוא יה[ודאה] קשיט הוא.</p> <p>מיד שלח ואחריב היכלה.</p> <p>היא דא דביריא[תא] אמרין בין כמצא ובין כמצורא חרב מקדשא.</p> <p>א' ר' יוסי בר ר'אבון עינוותנות[ו] שלו' זכריה בר אבקליס היא שרפה את ההיכל.</p>	<p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>אמר לו: אני אתן דמי הסעודה ולא תוציאני בבושה.</p> <p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן. אמר לו: אני אתן דמי כל הסעודה הזו ולא תוציאני בבושה.</p> <p>אמר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>אמר לו: אני אתן כפליים ולא תוציאני בבושה. אר לו: אי אפשר שלא תצא מכאן.</p> <p>והיה שם ר' זכריה בר אבקליס שהיה ספיק בידו למחות ולא מיחה.</p> <p>מן דנפיק אמ': מה אנן נפק בבוסרין ושביק להון יתבין שליות? נחת ליה [לגב] מלכה, דכל קורבניא דהוון מקרבין מן כורש מלכא הוון. הדה היא, "די להון] מהקריבין ניחוחין לא"ל"ה" שמיא ומצלן לחיי מלכא ובנוהי."</p> <p>אזל ואמ' [ליה: אילין קורבניא] דאת משלח להון אינון אכלין להון. נזף בית אמ' ליה: מילא בישא אמ[רת דאת] בעי למימר שם ביש עליהן. אמ' ליה: שלח עימי קורבניא ושלח [עמי ברנש מהי]מן ואת קיים על קושטא שלח עימיה ברנש מהימן ושלח עימי[ה קורבניא] קם ההוא בלילה ויהב בהון מומין דלא מינכרין.</p> <p>כיון רחמא יתהון [כהנא, לא קריבין. אמ' ליה: לית] אנה מקריב להון, מחר אנה מקריב להון אתא יומא ולא קר[ב]ין, אתא יו[מא] ולא קריבין. מיד שלח ואמ' למלכא: ההיא מילתא ד[אמר] לך ההוא יה[ודאה] קשיט הוא.</p> <p>מיד שלח ואחריב היכלה.</p> <p>היא דא דביריא[תא] אמרין בין כמצא ובין כמצורא חרב מקדשא.</p> <p>א' ר' יוסי בר ר'אבון עינוותנות[ו] שלו' זכריה בר אבקליס היא שרפה את ההיכל.</p>
--	--

- מה הסיבות לחורבן על פי המדרש ומה הסיבות לחורבן על פי הגמרא?
- מה תפקידו של זכריה בן אבקולס לפי כל אחת מן הגירסאות?

נקודות בסיפור

דמותו של בר קמצא: האם באמת יש סיבה שלא מזמינים אותו לסעודה, או שלא מוכנים שישאר? מה אפשר ללמוד על דמותו מהמשך הסיפור.

דמותו של זכריה בן אבקולס. אפשר להשוות את דברי התלמוד אצלנו לדברי התוספתא במסכת שבת: פט"ז ה"ז

בית הלל אומרים, מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין. בית שמיי אומרים, מסלק את הטבלא כולה ומנערה. זכריה בן אבקולס לא היה נוהג לא כדברי בית שמיי ולא כדברי בית הלל אלא נוטל ומשליך לאחר המיטה. אמר ר' יוסה, ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס היא שרפה את ההיכל.

- מה עשה זכריה בן אבקולס בתוספתא? מה הבעייתיות אשר קיימת בנושא זה, ואיך זה קשור לחורבן המקדש? דברים אלו של התוספתא מזכירים את דבריו של יוספוס:

וראשי הקנאים היו, האחד אלעזר בן שמעון אשר נאמן על
 הקנאים מאוד, כי היה משכיל למצוא עצה ותחבולה והבין
 למלא אחר עצתו, והשני, זכריה בן אמפיקלוס שניהם
 ממשפחות כהנים.
 הערה שם: השם אמפיקלאוס (Amfivklaoc) פירושו
 "בעל תהילה טובה מכל כיוון" ואבקולוס (Eujvkoloc)
 הוא "קל להשביע" ו"נוח לבריות". במקורות התלמודיים
 קיבל זכריה שם זה דווקא, שמא מתוך שהוא מתקשר
 מלחמת היהודים ד,ד,א (סעיף 225) לכינוי "ענוותן" המיוחס לו על ידי ר' יוסי.

• האם תכונותיו כפי שהן מופיעות בתוספתא דומות לתכונות כפי שהן מוסברות במאמר של ד"ר יהושע ברמן:

הלשון "ענוותנותו" של ר' זכריה מעלה תהייה לא קטנה: במה מתבטאת כאן מידת הענווה? ונראים כאן מאוד דבריו של החוקר דוד רוקח, הטוען כי כוונת הלשון היא בדיוק להפך המשמעות – "ענוותנותו" פירושה מזגו התקיף. רוקח תומך את טיעונו בשלוש ראיות עיקריות: הראשונה היא עדות מיוספוס פלביוס אודות אחד מראשי הקנאים של התקופה, כוהן בשם זכריה בן אמפיקאלוס (Amphikaleus), וקרוב לוודאי כי זהו ר' זכריה בן אבקולס המוזכר באגדה. שנית, מי שאמר כי הבית נחרב בשל "ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס" הוא ר' יוחנן, דרשן שעושה שימוש ברבות מדרשותיו במשחקי מילים בין העברית ליוונית. כך, למשל, את הכתוב "כלי חמס מכרתיהם" בברכת יעקב לשמעון ולוי, (בר' מט:ה) מפרשים לרוב שהפסוק קובל על ה"היכרות" בין השניים למטרה נלווה, אך ר' יוחנן דורש כאן (בראשית רבה צט:ז, כגרסת הדפוסים): "לשון יווני הוא, מכירין" (machairai = סכינים). דוגמה נוספת קשורה לנבואת יחזקאל שבאחרית הימים יגדלו עצים ממימי המקדש, אשר על כל עץ נאמר כי "עלהו לתרופה" (מז:יב). על כתוב זה מצאנו בירושלמי (שקלים ו ב, ג ע"א): "ר' יוחנן אמר לתרפיה (therapeia = ריפוי). לטענת רוקח, המילה היוונית Eukolos הוראתה ענוותן, ועל כן מבכה ר' יוחנן על דרך החידוד שלו את "ענוותנותו" (קרי: מזגו התקיף) של "בן אבקולס". שלישיית, טוען רוקח, יש לשים לב לכך שאפילו בתוך אגדה זו עצמה, אנו עדים לכך כי לפעמים יש דמויות הפועלות בניגוד מוחלט להוראת שמותיהן, שהרי "בר קמצא" מוכן לשלם את כל הוצאות הסעודה של מארחו!

דברים אלו אולי מתקשרים לדבריו של ר' יהושע תלמידו של ר' יוחנן במסכת סוטה (ג' ג'). ובגמרא שם (דף כ"א ע"ב)

משנה: רבי יהושע אומר... חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין, הרי אלו מכלי עולם.
 גמרא: היכי דמי חסיד שוטה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה.

שאלת האשמה: בסיפור דמויות רבות, שנראה כי הסיפור מורכב מ'אשמה' של כולם, החל מהשמש המזמין לסעודה וכלה בחכמים.

- מה האשמה של כל אחת מהדמויות, מה דבר זה בא לספר לנו?
- מי היה אמור לנהוג אחרת, ומה הוא היה אמור לעשות?
- האם לפי זה יש בסיפור זה אמירה על אחד מהאנשים או אמירה על החברה, למה אם כן הסיפור מסיים בדברים על זכריה בן אבקולס?
- מיהו 'מקשה לבו' שמופיע בפסוק לפי הסיפורים והגירסאות השונים?

מקורות נוספים:

- דוד רוקח, "זכריה בן אבקולס – ענוותנות או קנאות", ציון נג (תשמ"ח) 53-56.
- דניאל שוורץ, "עוד לשאלת זכריה בן אבקולס", שם עמ' 313-316.

2. שני אליהו /יוון קיסר... שני אליהו לאספסיוס קיסר

- מי השולח בסיפורים?
- מה היחס בין שני הסיפורים?
- מה משמעות מעשהו של נירון קיסר, מה אפשר ללמוד מזה.
- מה אפשר יציאתו של ר' מאיר מנירון קיסר?

נירון ור' מאיר

ראו את דבריו של ר' צדוק, ואת דבריו של התשב"ץ. איך הם מבינים את הקשר בין נירון ור' מאיר. מה זה אומר על הסיפור בגמרא?

ר' צדוק	תשב"ץ
ואמרו ז"ל (מדרש רבה איכה ב, ט) יש חכמה בעכו"ם תאמין שנאמר (עובדיה א, ח) והאבדתי חכמים מאדום תורה אל תאמין כי חכמתם אינה קרויה תורה כלל מאחר שהיא נפרדת מהשם יתברך. ולמדו חכמתם מאדום כי ממנו עיקר חכמת אומות העולם כי כל התפשטות חכמה בעולם הוא רק מצד התפשטות חכמת התורה בעולם ואורייתא מסיטרא דגבורה נפקא (זוהר ח"ג פ סוף ע"ב) מיצחק אבינו ע"ה שהוליד יעקב שמדתו אמת שהוא שורש התורה דכתיב בה אמת ונקראת תורת אמת שזהו עיקר התורה שהיא חכמה אמיתית הקיימת לעד. מה שאין כן חכמת העכו"ם דאין לה מציאות אלא בעולם הזה וישראל קולטים מהם הטוב השייך לחכמת התורה ויבוא יום שנאמר והאבדתי וגו' ועל כן אין לה שייכות לתורת אמת שקיימת לעולמי עולמים:	רבי מאיר אומר הפירוש: רבי מאיר מקהל גרים היה מבני נירון קיסר, כמו שנזכר באגדת הניזקין [גיטין נו א]. והיה חריף הרבה עד שלא רצו לקבוע הלכה כמותו. וזהו שאמרו בעירובין [יג ב] פרק ראשון, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, מפני שלא עמדו חביריו על סוף דעתו, שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים,

ורק בעולם הזה דברישיא חשוכא באה חכמה זו גם כן מסיטרא דחושך ונולד עשו הקליפה הקודמת לפרי וציד בפיו וידוע דברי האריז"ל דרומז לסוד תורה שבעל פה והם נשמות רבי עקיבא שהוא שורש כל התורה שבעל פה שבידינו כמו שאמרו (סנהדרין פו.) וכולהו אליבא דרבי עקיבא. ואף דהיה מבני בניו של סיסרא היה מבני בנותיו של עשו. ור' מאיר דנפיק מנירון (גיטין נו.) שהוא שורש המשניות דסתם מתניתין רבי מאיר שהם עיקר התורה שבעל פה וכיוצא בו מסתמא יש בו עדיין איזה שורש שצריך ליקלט בישראל. ומזה נמשך אצלם החכמה חיצונית עד שיוגמר כל קליטת הטוב ואז תאבד כל חכמתם גם כן:

ג. צלוי ויוליאן והביונין

- מה הסיפור רוצה להראות לנו? האם המסר דומה למסר של הסיפור הקודם? מה ההקבלות וההבדלים בין הסיפורים?
- איזה אוצרות הבריונים שורפים? האם זה קשור לסיפור הקודם? כך מסביר זאת יאיר פורסטנברג:

נוכל לעמוד על ההתייחסות לחכמים אם נעיין בחלק השני של הספור. כאשר הבריונים בוחרים לשרוף את מחסני המזון, מודגש כי הם שורפים דווקא את המחסנים של החטים והשעורים. הנה, למרות שבחיהם של חכמים אין כל תועלת בעצים עצמם, שבעירתם לא יכולה לאפות שום לחם, ולא לבשל שום תבשיל. אך כעת מאחר שהמחסנים נשרפו, דברי חכמים, המשבחים את העצים המשמשים לשריפה מקבלים משמעות אירונית ומרה. חכמים בדבריהם כבר מטרימים בלא יודעין את העובדה שכל האוכל יהיה לבער. חכמים בדבריהם משבחים את מעשה השריפה, והקורא לומד שאין המדובר בשריפה עבור אכילה והצלה אלא שריפה שתוצאתה רעב. יש לציין, כי באופן מפתיע אין אף תיאור של שריפת המקדש וירושלים בקובץ האגדות שלפנינו, כאילו העיקר חסר מן הספור. השריפה היחידה המוזכרת היא שריפת המחסנים על ידי הבריונים. ונראה אפוא שאף שריפת המקדש מובלעת ונרמזת בתוך דברי החכמים המקלסים את מי שסיפק את העצים לשריפה.

ג. סיפור לריא בן בינא

- מה הקשר בין סיפור זה ובין הסיפור הקודם, השוו בין דמותה של מרתא בת בייתוס ובין דמותו של ר' צדוק.

- מה הבעייתיות אם יש בסיפור זה? מה סיפור זה בא לספר לנו?

על דמות זו מסופר במדרש איכה רבה, פרק א פסקה מ"ז

מעשה במרים בת בייתוס שקידשה יהושע בן גמלא ומינהו המלך להיות כהן גדול ונכנסה פעם אחת לראות ואמרה אלך ואראה אותו כשהוא קורא ביום הכפורים בבית המקדש והוציאו לה טפטיות מפתח ביתה עד פתח בית המקדש כדי שלא יתיחפו רגליה ואעפ"כ נתיחפו רגליה וכשמת יהושע בעלה פסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום והא תניא אין פוסקין יין לאשה רבי חייא בר אבא אמר לשום זנות כמה דאת אמר (הושע ד') זנות ויין ותירוש יקח לב רבי יחזקיה ור' אבהו בשם ר' יוחנן אמרו לתבשיליה ועוד תנן אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ואמר ריב"ל מאי מוסיף יין שהיין מרבה את החלב אמר רבי אלעזר בר' צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שקשרו שערותיה בזנבי סוסיהם של ערביים והיו מריצין לה מירושלים ועד לוד וקראתי עליה הפסוק הזה (דברים כ"ח) הרכה בך והענוגה וגו':

- מה היחס בין שני הסיפורים השונים?

מאמרים נוספים:

- אביגדור שנאן, הרכה והענוגה : על מר גורלן של מרים ומרתא, מנשות ירושלים ערב חורבן הבית, דעות [נאמני תורה ועבודה] 4 (תשנ"ט) 17-18.

ה. ר' יוחנן בן זכאי

סיפור זה, קשור הן לסיפורים על הסיבות לחורבן אך גם לדמותו של ר' יוחנן בן זכאי למעמדו ולמצבו של עם ישראל לאחר החורבן.

על אישיותו של ר' יוחנן בן זכאי אפשר לעיין בערכו אצל באינציקלופדיה לחכמי התלמוד ובספר האגדה בערכו, וכן בפרק עליו בספרו של הר' שטינזיץ 'אישים בתלמוד'.
על סיפור זה ראו:

- גדליה אלון, 'הליכתו של רבן יוחנן בן זכאי ליבנה' מחקרים בתולדות ישראל בימי שני ובתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים תשי"ז עמודים 219-252.

לסיפור זה כמה מקבילות, המקבילות העיקריות הן במדרש רבה ובאבות דרבי נתן, עיינו במקבילות השונות ונסו לעמוד על ההבדלים בין הסיפורים.

איכה רבה פרשה א פסקה ל"א

שמע רבן יוחנן בן זכאי אמר ווי אזלין אמרון לבן בטיח אמר חביבך ווי שלח ואתייה אמר לו למה אמרת ווי אמר לו לא אמרתי ווי אלא וה אמרי אמר לו וה אמרת ולמה אמרת וה אמר ליה דאוקדת כל אוצרייא ואמרתי דכל זמן דאוצרייא קיימין לא יהיבין גשמיהון למיעבד קרבא בין ווי לוח נמלט רבן יוחנן בן זכאי וקרא עליו (קהלת ז') ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה לאחר ג' ימים יצא רבן יוחנן בן זכאי לטייל בשוק וראה אותם ששולקין תבן ושותין מימיו אמר בני אדם ששולקין תבן ושותין מימיו יכולין לעמוד בחיילותיו של אספסיאנוס אמר כל סמא דמילתא ניפוק לי מהכא שלח ואמר לבן בטיח אפקוני מהכא אמר ליה עבדינן בינינן דלא יפוק בר נש מהכא אלא דמית אמר אפקוני בדמות דמית טען רבי אליעזר ברישיה ורבי יהושע ברגליה ובן בטיח מהלך קומוי מן דמטון בעון מודקריניה אמר להון בן בטיח כך אתם רוצים שיהיו אומרין מת רבן ודקרוהו כיון דאמר להו כך שבקוניה מן דנפקין מן פילי טענוניה ויהבוניה בחד בית עולם וחזרו למדינה נפק רבן יוחנן בן זכאי לטייל בחיילותיו של אספסיאנוס אמר לון אן הוא מלכא אזלון ואמרו לאספסיאנוס חד יהודי בעי למישאל בשלמך אמר להון ייתי מן דאתא אמר ליה וביבא מארי אפלטור אמר ליה שאילא דמלך שאילת בי ואנא לית אנא מליך וכדו שמע מלכא וקטיל לההוא גברא אמר ליה אם לית את מלך סוף את מליך דלית הדין ביתא חריב אלא על ידי מלך שנא' (ישעיה י') והלבנון באדיר יפול נסבוניה ויהבוניה לגיו מן שבעה קנקלין והוון שאילין ליה כמה שעין בליליא ואמר להון כמה שעין ביממא ואמר להון מנן הוה ידע רבן יוחנן בן זכאי מפשוטיה לבתר תלתא יומין אזל אספסיאנוס מסחי בהדא גפנא מן דסחא ולבש חד מסן דידיה אתת בשורה ובשרוהו מית נירון ואמליכוניה בני רומי בעי למילבש חד מסן חורן ולא עליל שלח ואתיהו לרבן יוחנן בן זכאי וא"ל לית את אמר לי כל אילין יומיא הוינא לביש תרין

מסאני והוון עללין בי וכדו חד עליל וחד לא עליל א"ל בשורתא טבתא איתבשרת דכתיב (משלי ט"ו) ושמועה טובה תדשן עצם אמר לו מה נעביד דאיעיל אמר לו מי אית לך בר נש דסנאית ליה או דחב לך יעברוניה קמך ובשרך שחי דכתיב (שם י"ז) ורוח נכאה תיבש גרם התחילו מושלין לפניו משלות חבית שקינן נחש בתוכה כיצד עושין לו אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את החבית אמר פנגר הורגין את הנחש ושוברין את החבית מגדל שקינן בו נחש כיצד עושין אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את המגדל אמר פנגר הורגין את הנחש ושורפין את המגדל אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לפנגר כל מגירייא דעבדין בישא למגיריהון עבדין עד דלית את מליף סניגוריא את מליף עלן קטיגוריא אמר ליה לטיבותכון אנא בעי דכל זמן דהדין ביתא קיים מלכוותא מתגרין בכון אין איחרוב הדין ביתא לית מלכוותא מתגרין בכון אמר לו רבן יוחנן הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות אמר ליה אספסיאנוס לרבן יוחנן בן זכאי שאל לי שאלה ואנא עביד א"ל אנא בעי דתירפי הדא מדינתא ותיזיל לך א"ל כלום אמליכוני בני רומי דנרפי להדא מדינתא שאל לי שאלתא ואנא עביד אמר לו בעי אנא דתירפי לפילי מערבאה דהיא אזלא ללוד דכל בר דנפיק עד ארבעה שיעין יהא לשיזבא מן דכבשה אמר לו אי אית לך דרחים לך או בר נש דאת קריב ליה שלח ואיתיה עד דלא ייעלון אוכלוסיא שלח לר' אליעזר ולר' יהושע לאפוקי לר' צדוק אזלין ואשכחוניה בבבא דמדינה מן דאתא קם מן קומוי רבן יוחנן אמר ליה אספסיאנוס מן קדם הדין סבא צותרא את קאים אמר לך חייך אי הוה חד דכוותיה והוה עמך אוכלוסין בכיפלא לא הוית יכול כביש אמר לו מה חייליה א"ל דאכיל חד גמזוז ופשיט עלוהי מאה פרקין אמר ליה למה חשיך כן א"ל מן חייליהון דצומייתא ותענייתא שלח ואייתי אסוותא והוון מוכלין ליה ציבחר ומשקין ליה ציבחר ציבחר עד דהדר גופיה עלוי אמר ליה אלעזר בריה אבא הב להו אגרייהו בעלמא הדין דלא תיהוי להו זכותא עמך בעלמא דאתי ויהב להו הדין חושבנא דאצבע והדין קרצטיונא מן דכבשה פליג ארבע טכסייא לארבעה דוכסייא וסליק פילי מערבאה לפנגר וגזרו מן שמיא דלא יחרב לעולם למה ששכינה במערב אינון אחרובו דידהון הוא לא אחריב דידה שלח ואתייה אמר לו למה לא אחרבת דידך אמר ליה חייך לשבחא דמלכותא עבדית דאילו חרבתי לא הות ידעת ברייה מה חרבת וכדו יחזיין בריאתא אמרין חזו חייליה דאספסיאנוס מה אחרב אמר לו דיין דטבאות אמרת אלא מן בגין דעברת על קלוונין דידי יסק ההוא גברא לרישיה דאיגרה ויטרופ גרמיה אי חיי חיי ואי מות ימות סליק וטרפ גרמיה ומית ופגעה בו קללה של רבן יוחנן בן זכאי:

אבות דר' נתן פרק ד' משנה ה'.

וכשבא אספסיאנוס להחריב את ירושלים אמר להם שוטים מפני מה אתם מבקשים להחריב את העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בית המקדש וכי מה אני מבקש מכם אלא שתשגרו לי קשת אחת או חץ אחת ואלך [לי] מכם. אמרו לו כשם שיצאנו על שנים ראשונים שהם לפניך והרגנום כך נצא לפניך ונהרגך. כיון ששמע רבן יוחנן בן זכאי שלח וקרא לאנשי ירושלים ואמר להם בני מפני מה אתם מחריבין את העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בהמ"ק וכי מהו מבקש מכם הא אינו מבקש מכם אלא קשת אחת או חץ אחת וילך לו מכם. אמרו לו כשם שיצאנו על שנים שלפניו והרגנום כך נצא עליו ונהרגו. היו לאספסיאנוס אנשים שרויין כנגד חומותיה של ירושלים וכל דבר ודבר שהיו שומעין היו כותבין על החצי וזורקין חוץ לחומה לומר שרבן יוחנן בן זכאי מאוהבי קיסר הוא. [וכך היה מזכיר לאנשי ירושלים] וכיון שאמר [להם] רבי יוחנן בן זכאי יום אחד ושנים ושלשה ולא קבלו ממנו שלח וקרא לתלמידיו לר' אליעזר ורבי יהושע אמר להם בני עמדו והוציאוני מכאן עשו לי ארון ואישן בתוכו ר' אליעזר אחז בראשו ר' יהושע אחז (ברגליו והיו מוליכין אותו עד שקיעת החמה עד שהגיעו אצל שערי ירושלים. אמרו להם השוערים מי הוא זה אמרו להן מת הוא וכי אין אתם יודעים שאין מלינים את המת בירושלים אמרו להן את מת הוא הוציאוהו והוציאוהו (והיו מוליכין אותו עד שקיעת החמה) עד שהגיעו אצל אספסיאנוס פתחו הארון ועמד לפניו. אמר לו אתה הוא ריב"ז שאל מה אתן לך א"ל איני מבקש ממך אלא יבנה אלך ואשנה בה לתלמידי ואקבע בה תפלה ואעשה בה כל מצות [האמורות בתורה] א"ל לך וכל מה שאתה רוצה לעשות עשה. א"ל רצונך שאומר לפניך דבר אחד א"ל אמור. א"ל הרי את עומד במלכות. מניין אתה יודע. א"ל כך מסור לנו שאין בהמ"ק נמסר ביד הדיוט אלא ביד המלך שנאמר (ישעיה י) ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול. אמרו לא היה (יום אחד ושנים) שלשה ימים עד שבא אליו דיפלא מעירו שמת קיסר ונמנו עליו לעמוד במלכות

